

Bedre hjælp ved alvorlige bensår og amputationer

En ny Vidensenhed for Rehabilitering og Palliation ved Sår og Amputationer (ViRSA) vil sikre forskningsbaseret hjælp til mennesker, der er i fare for at få – eller har fået – benet amputeret.

AF MARIANNE BOM

I Region Sjælland kommer ca. 300 mennesker hvert år ud for at få amputeret et ben, og næsten fire ud af ti dør inden for det første år efter operationen.

“Der er typisk tale om meget syge mennesker, som i gennemsnit har syv diagnoser, når de får amputeret benet. At amputere benet kan være en mulighed, når sår på foden eller benet ikke vil hele. Med den rigtige rehabilitering kan amputation forøge livskvaliteten betydeligt,” siger Ulla Riis Madsen, der er forsker, sygeplejerske og leder af Vidensenhed for Rehabilitering og Palliation ved Sår og Amputationer (ViRSA), der blev etableret i 2022.

Formålet med ViRSA er at forbedre de rehabiliterende og palliative tilbud for patienterne i Region Sjælland på et forskningsbaseret grundlag. Det skal føre til bedre genoptræning og bedre lindrende behandling af smerter og andre gener.

Stort behov for bedre rehabilitering

ViRSA har base på Holbæk Sygehus og tager afsæt i enhedens egen og andres forskning som fx rapporten “National kortlægning af rehabiliteringstilbud til patienter der får amputeret ben i Danmark”, som Videncenter for Rehabilitering og Palliation (REHPA) udgav i 2021.

“Der er et kæmpe behov for mere viden om rehabilitering og palliation i forbindelse med sår og amputationer på sygehusene og i kommunerne, så patienterne og deres pårørende kan få bedre behandling, hjælp og støtte,” siger Ulla Riis Madsen, der også er sygeplejerske og forsker på Ortopædkirurgisk Afdeling i Holbæk og på Videncenter for Rehabilitering og Palliation (REHPA).

Ulla Riis Madsen skrev i 2017 ph.d.-afhandlingen “Livskvalitet, funktionsevne og behov efter større benampu-

tationer på grund af dårligt blodomløb” efterfulgt af flere videnskabelige artikler om samme emne. Hun var også projektleder for den nationale kortlægning.

I Region Sjælland gennemføres benamputationer på fire sygehuse, og patienterne følges op med pleje, hjælpemidler og genoptræning i 17 kommuner.

Mangel på specialistviden

En af udfordringerne er ifølge den nationale kortlægning, at personalet møder relativt få af disse patienter. I Region Sjælland ser de fleste kommuner færre end ti patienter om året, og forsyner endnu færre med proteser. Det betyder, at der mangler den specialistviden, som er nødvendig for at rådgive kvalificeret om fx proteser og rehabilitering, siger Ulla Riis Madsen.

“Patienterne får ikke den rehabilitering, de kunne have gavn af. De involveres heller ikke tilstrækkeligt i de beslutninger, der tages, selv om det har stor betydning for deres livskvalitet. Kortlægningen viser også, at der mangler psykosocial støtte,” siger hun.

Der findes nationale kliniske retningslinjer for pleje og behandling omkring operationen og for rehabilitering og forsyning med proteser. Men retningslinjerne er ifølge Ulla Riis Madsen så nye (fra 2020 og 2021), at de formentlig endnu ikke er fuldt implementeret.

Rådgivere skal følge patienterne

ViRSA vil medvirke til at udbrede viden om retningslinjerne og om de behov, som patienter og pårørende har. Et af de planlagte initiativer er at ansætte to-tre “amputationsrådgivere”, der besøger patienterne på hospitalet og derefter hjælper med at sikre, at kommunerne støtter kvalificeret op, når de kommer hjem. Indsatsen skal følges af forskning, der afdækker, hvad der virker og ikke virker undervejs, så andre regioner kan tage ved lære.

Desuden er ViRSA med til at oprette en landsdækkende database med patientoplysninger fra tidspunktet for amputationen, og som kortlægger, hvordan det går patienterne på længere sigt. Det gør det muligt at følge kvaliteten af indsatserne fremadrettet. ViRSA er etableret med støtte fra Region Sjælland og Steno Diabetes Center Sjælland, men vidensenheden har brug for yderligere midler for at opfylde sine ambitioner.

“Hvis vi kunne sætte vores indsats i værk i morgen, ville patienter og pårørende i løbet af få måneder opleve klare forbedringer med større sammenhæng i deres forløb og med rehabilitering med mere veluddannede terapeuter og sundhedspersonale, som også taler med patienterne om, hvordan de gerne selv vil have indflydelse på deres liv,” siger Ulla Riis Madsen.

Formanden for Amputationsforeningen, Marianne Palm, mistede hun sit ben efter en trafikulykke og sidder i ViRSAs styregruppe for at bidrage med patienternes synsvinkel. Fra sine medlemmer ved hun, at mange har udfordringer med at få den rette hjælp fra kommunerne, og at samarbejdet mellem hospitaler og kommunerne halter. Der er for få fysioterapeuter, der er kvalificerede til at varetage genoptræning, og der er for lang ventetid og modvilje mod at bevilge proteser, så patienterne kan komme til at gå igen, siger hun. Dertil kommer den psykiske usikkerhed i familien, når man venter længe eller forgæves på behandling og støtte. Foto: Thurid Skytte van Steenwijk.